Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

ALFRED ADLER

COOPERAREA ÎNTRE SEXE

DESPRE FEMEI, IUBIRE ȘI CĂSĂTORIE

ANTOLOGIE

Traducere de
Vlad Vedeanu

PPT
PSIHOLOGIA PENTRU TOȚI
TREI

libris.ro
Recomandă filme, jocuri și cărți

EDITORI
Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu

DIRECTOR EDITORIAL
Magdalena Mărculescu

REDACTOR
Victor Popescu

COPERTA
Andrei Gamarț

DIRECTOR PRODUCȚIE
Cristian Claudiu Coban

DTP
Gabriela Anghel

CORECTURĂ
Lorina Chițan
Aluniţa Voiculescu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ADLER, ALFRED
Cooperarea între sexe: despre femei, iubire şi căsătorie: antologie / Alfred Adler; trad. de Vlad Vedeanu. - Ed. a 2-a. - Bucureşti: Editura Trei, 2019
Conţine bibliografie
ISBN 978-606-40-0660-8

I. Vedeanu, Vlad (trad.)

159.9

ISBN 978-606-40-0660-8

Titlul original: Co-operation Between the Sexes. Writings on Women, Love and Marriage, Sexuality and Its Disorders
Autor: Alfred Adler

Copyright © Editura Trei, 2019 pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghişeul 1, C.P. 0490, Bucureşti
Tel.: +4 021 300 60 90;
Fax: +4 0372 25 20 20
e mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

CUPRINS

PARTEA I. Scrieri sociologice şi teoretice 7
1. Mitul inferiorității femeilor 9
Diviziunea muncii şi dimorfismul sexual 9
Situația culturală 12
Efecte asupra copiilor 16
Efecte asupra femeilor 23
Un caz 28
Remedii 34
Concluzie 37
Anexă: problema avortului 40

2. Protestul viril şi o critică adusă lui Freud 45
Protestul viril 45
Apercepția antitetică şi dogmatizarea 58
O critică la teoria libidoului a lui Freud 65
Sexualitatea în cadrul nevrozei 69
Un caz centrat pe sexualitatea ca mijloc în lupta personală 74
Critica refulării 81
Un caz de sexualitate — continuare 92

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

PARTEA a II-a. Sexualitatea şi individul 99
3. Sexualitatea 101
Dezvoltarea funcției sexuale 101
Atitudinea femeii față de sexualitate 108
Atitudinea psihosexuală a bărbatului 120
Educația sexuală şi pubertatea 126

4. Dragostea şi căsătoria 135
Dragostea ca sarcină (îndatorire) a vieții 135
Tulburări ale relațiilor de dragoste 142
Condiția specială a artistului 151
Întâmpinarea dificultăților 154
Înțelegerea îndatoririi de a ne căsători 157
Educația şi formarea 162
Pregătirea adecvată şi inadecvată 167
Curtarea şi atracția sexuală 173
Cazul monogamiei 176

Bibliografie 183

PARTEA I

SCRIERI SOCIOLOGICE ŞI TEORETICE

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

1

MITUL INFERIORITĂȚII FEMEILOR*

DIVIZIUNEA MUNCII ȘI DIMORFISMUL SEXUAL**

Cei doi factori care domină toate procesele psihice sunt interesul social (*Gemeinschaftsgefühl*) şi lupta pentru însemnătate (*Geltungsstreben*). În crearea şi asigurarea condițiilor vieții sale, în îndeplinirea celor trei îndatoriri principale ale vieții — iubire, profesie, societate —, omul îşi activează întotdeauna interesul social şi îşi urmează aspirația pentru însemnătate, pentru putere şi pentru superioritate. Orice fenomen psihic trebuie evaluat prin intermediul relației cantitative şi calitative între aceşti doi factori pentru a obține o înțelegere psihologică. Relația dintre aceşti factori determină măsura în care o persoană este capabilă să cuprindă întreaga logică a coabitării umane şi să

* Acest capitol include fragmente din *Menschenkenntnis*, Partea 1, Cap. 7.

** *Menschenkenntnis*, pp. 95-97.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

se adapteze la diviziunea muncii pe care o impune această logică.

Diviziunea muncii este o necesitate absolută pentru conservarea societății umane. În consecință, fiecare persoană trebuie să ocupe la un moment dat un anumit loc. Dacă o persoană nu participă la îndeplinirea acestei obligații, ea se va opune conservării vieții sociale, a întregii rase umane. Aceasta uită de rolul său de confrate uman şi ajunge să cauzeze probleme. În cazurile mai uşoare, vorbim de lipsă de maniere, de mici fraude şi de apucături egoiste; în cazurile mai dificile, vorbim de excentricitate şi delincvență; iar mai târziu în viață, de infracțiuni grave. Asemenea fenomene sunt condamnate ținând cont exclusiv de distanța lor față de cerințele vieții sociale şi de incompatibilitatea lor cu acestea.

Valoarea unei persoane este determinată de modul în care îşi ocupă locul ce-i este atribuit în diviziunea muncii din comunitate. Prin asumarea vieții sociale, persoana devine semnificativă pentru ceilalți şi una dintre miile de zale ale lanțului pe care se bazează continuitatea vieții umane, absența unui anumit număr dintre aceste zale ducând la prăbuşirea vieții sociale. În mod ideal, abilitățile individului ar fi criteriul pentru a-i acorda propriul loc în întregul proces de producție al societății umane. Însă în acest proces de concepere a vieții sociale s-a strecurat destul de multă confuzie, ceea ce a perturbat diviziunea muncii pusă pe acele baze, prin stabilirea de criterii false pentru evaluarea valorii umane. Se poate ca, din diverse motive, un individ să nu fie potrivit pentru locul în care se găseşte; sau se poate să apară dificultăți din dorința de putere sau din falsele ambiții ale anumitor indivizi care, în urmărirea propriului lor interes egoist, împiedică acest mod de coabitare

umană şi de muncă în comun. Puterea personală sau interesele economice fac ca munca să fie distribuită astfel încât posturile cele mai plăcute, care oferă mai multă putere, să fie obținute de anumite grupuri ale societății, în timp ce altele sunt excluse. Întrucât lupta pentru putere joacă un rol uriaş în aceste chestiuni, procesul de diviziune a muncii nu s-a desfăşurat niciodată lin. Intervenția violentă şi continuă a făcut din muncă un fel de privilegiu pentru unii şi un fel de opresiune pentru alții.

O astfel de diviziune a muncii este dată şi de diviziunea pe sexe (dimorfismul sexual). Încă de la început, aceasta exclude de la anumite ocupații, în funcție de fizic, una dintre părți, femeia, în timp ce bărbaților nu le sunt atribuite alte tipuri de sarcini pentru că ei pot fi folosiți mai bine în altă parte. Această diviziune a muncii ar trebui îndeplinită în conformitate cu un criteriu complet lipsit de prejudecăți.

Mişcarea de emancipare a femeilor, în măsura în care nu exagerează lucrurile când e în focul luptei, a acceptat logica acestui punct de vedere. Acesta nu defeminizează femeile şi nici nu distruge relațiile naturale dintre bărbat şi femeie în ceea ce priveşte oportunitățile de muncă potrivite pentru ei. În cursul dezvoltării umane, diviziunea muncii a luat o formă în care femeia preia o parte din acele activități care altfel l-ar ține ocupat şi pe bărbat, în timp ce acesta din urmă îşi poate folosi mai util puterile. Această diviziune a muncii nu este deloc nerezonabilă câtă vreme resursele de muncă nu rămân astfel neîntrebuințate, iar resursele intelectuale şi fizice nu sunt greşit folosite.

Libris
Respect pentru oameni și cărți

SITUAȚIA CULTURALĂ

DOMINAȚIA MASCULINĂ*

Prin dezvoltarea culturii în direcția aspirației către putere, în special prin eforturile anumitor indivizi sau clase care vor să-şi asigure privilegii pentru ei înşişi, diviziunea muncii a fost direcționată în favoarea bărbaților. Această tendință predomină şi în ziua de azi, având ca rezultat o cultură umană ce se caracterizează prin importanța covârşitoare a bărbatului. Diviziunea muncii este astfel încât bărbații sunt grupul cu privilegii garantate. Datorită dominației lor, bărbații influențează poziția femeii în diviziunea muncii, în procesul de producție, către propriul lor avantaj. Bărbații stabilesc sfera de viață pentru femei şi sunt în poziția de a o impune; ei stabilesc pentru femei forme de viață care urmează în principal punctul de vedere masculin.

Aşa cum stau lucrurile astăzi, bărbații continuă să se lupte pentru superioritate asupra femeilor, în timp ce femeile sunt permanent nemulțumite de privilegiile masculine. Totuşi, întrucât cele două sexe depind strâns unul de celălalt, apare o tensiune, o continuă perturbare a armoniei psihice. Această stare psihică generală este resimțită ca fiind extrem de dureroasă de ambele părți ale rasei umane şi conduce la perturbări cu bătaie lungă.

Dominația masculină nu s-a născut ca un fapt natural, ci a trebuit să fie asigurată de numeroase legi. Înainte de asta, au fost pesemne perioade în care dominația masculină nu a fost o evidență. Există, într-adevăr, dovezi istorice ale unei perioade de matriarhat, de filiație matriliniară, când mama, femeia, a jucat rolul

* *Menschenkenntnis*, pp. 97-100.

mai important în viață, mai ales în ce priveşte copilul, iar toți bărbații tribului aveau față de ea anumite obligații. Unele obiceiuri şi tradiții continuă să arate asta, ca de exemplu folosirea în glumă, pentru orice bărbat, a apelativului de unchi sau văr al unui copil.

Tranziția de la matriarhat la patriarhat a fost precedată de o mare luptă. La început, bărbatul într-adevăr nu avea privilegiile pe care astăzi îi place să le prezinte ca fi-indu-i date de la natură, ci a trebuit să lupte pentru ele. O bună descriere în detaliu a acestei evoluții poate fi găsită în lucrarea lui August Bebel (1885), *Femeia şi socialismul**. Victoria bărbaților a fost echivalentă cu subjugarea femeilor. În special lucrările despre dezvoltarea dreptului stau elocvent mărturie pentru acest proces de subjugare.

Dominația masculină nu a fost o stare naturală, ci a devenit necesară numai în decursul luptei continue cu popoarele învecinate, când bărbatului i-a revenit un rol semnificativ de care s-a folosit până la urmă pentru acapararea definitivă a conducerii. Mână în mână cu asta au mers şi dezvoltarea proprietății private şi dreptul de moştenire ca fundament al predominanței masculine, în măsura în care bărbatul este în general partea care dobândeşte şi care deține.

PERSPECTIVA ASUPRA INFERIORITĂȚII FEMEILOR**

Pentru a-şi justifica dominația, bărbatul susține în general că, pe lângă faptul că poziția lui este dată de

* August Bebel, *Femeia și socialismul*, Ed. Politică, București, 1960. (*N. trad.*)

** *Menschenkenntnis*, pp. 103-107.

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

la natură, femeia este o ființă inferioară. Perspectiva asupra inferiorității femeilor este atât de răspândită încât pare că ar fi împărtășită de toate ființele umane. Pe lângă aceasta, bărbatul cunoaște o anumită nelinişte, care izvorăşte probabil din perioda luptei împotriva matriarhatului, când femeia reprezenta într-adevăr un factor de nelinişte pentru bărbat.

În istorie şi literatură întâlnim tot timpul indicii de acest fel. Astfel, un scriitor roman afirmă: *„Mulier este hominis confusio“*. [Femeia este confuzia bărbatului.] La conciliile bisericeşti, problema dacă femeia are sau nu un suflet a făcut obiectul unor discuții aprinse şi s-au scris tratate erudite pe problema dacă şi ea este sau nu tot o ființă umană. Vânătoarea de vrăjitoare cu ale sale arderi pe rug a durat secole la rând şi este o tristă mărturie a greşelilor, a uriaşei nesiguranțe şi a confuziilor acelor vremuri legate de această problemă.

Femeile sunt adesea prezentate drept cauza tuturor relelor din lume, ca în povestea biblică a păcatului originar sau ca în *Iliada* lui Homer, în care a fost de ajuns o femeie pentru a pogorî suferința peste popoare întregi. Legende şi basme din toate timpurile vorbesc despre inferioritatea morală a femeilor, despre depravarea, răutatea, prefăcătoria şi nestatornicia lor şi despre faptul că nu te poți bizui pe ele. „Frivolitatea feminină“ este menționată chiar şi în sprijinul legilor. În mod asemănător, femeile sunt devalorizate în ce priveşte competența şi performanța. Figuri de stil, anecdote, proverbe şi glume ale tuturor popoarelor sunt pline de critici şi devalorizări la adresa femeilor. Acestea sunt acuzate că sunt puse pe harță, nepunctuale, meschine şi proaste.

O extraordinară ascuțime a spiritului este pusă în slujba dovedirii inferiorității femeii, dacă e să ne gândim doar la persoane ca Strindberg, Moebius,

Schopenhauer şi Weininger. Rândurile lor sunt îngroşate de multe femei care, resemnate, au ajuns să împărtăşească perspectiva asupra inferiorității femeii şi a rolului subordonat pe care îl merită. Respectul scăzut față de femei este exprimat şi prin salariile mult mai mici pentru femei decât pentru bărbați, chiar şi atunci când munca lor este egală ca valoare cu munca bărbaților.

Este adevărat că testele de aptitudini au arătat că la anumite materii, ca matematica, băieții se descurcă mai bine, iar la alte materii, ca limbile străine, fetele se descurcă mai bine. Băieții au dovedit într-adevăr aptitudini mai bune decât fetele pentru materii care îi pregătesc pentru ocupații masculine. Însă aceasta indică doar aparent aptitudinile lor mai bune. Dacă ne uităm mai îndeaproape la situația fetelor, reiese că povestea cu abilitățile mai reduse ale femeilor nu e decât o fabulație, o minciună care doar arată a adevăr.

Un alt argument împotriva prejudecății despre inferioritatea femeilor este numărul mare de femei care s-au remarcat în cele mai diverse domenii, în special în literatură, artă, tehnologie şi medicină, ale căror realizări le egalează întru totul pe cele ale bărbaților. Întâmplător, numărul bărbaților fără urmă de realizări, dar cu un grad ridicat de incompetență, este atât de mare încât se poate susține cu o cantitate egală de dovezi mitul inferiorității bărbaților — desigur, la fel de nedrept.

O consecință gravă a acestui mit al inferiorității a tot ce ține de feminin este o ciudată dihotomie conceptuală. Masculinul este identificat pur şi simplu cu tot ce e valoros, puternic şi victorios, iar femininul, cu tot ce e obedient, servil şi subordonat. Această manieră de a gândi s-a înrădăcinat atât de adânc în cultura noastră, încât tot ce e excelent are o nuanță de masculin, în timp

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

ce tot ce e mai puțin valoros și mai supus obiecției este reprezentat ca feminin. După cum bine se știe, pentru unii bărbați cea mai gravă insultă e să fie „exact ca o femeie", în timp ce la fete masculinitatea nu înseamnă denigrare. Accentul este pus întotdeauna astfel încât tot ce reaminteşte de feminin să fie reprezentat ca inferior.

Observate mai îndeaproape, fenomenele care vin frecvent în sprijinul atât de clar al acestui mit nu sunt altceva decât consecințele unei dezvoltări obstrucționate. Nu dorim să susținem că am putea să facem din orice copil o persoană care, în sensul uzual, poate fi considerată „dotată" sau foarte capabilă. Însă suntem încrezători că am putea să facem din orice copil o persoană care să fie considerată *netalentată*. Desigur, nu am făcut asta niciodată, dar ştim că alții au reuşit în acest sens. Şi este foarte plauzibil ca astăzi aceasta să fie mai frecvent soarta fetelor decât a băieților. Am avut ocazia de a vedea asemenea copii „netalentați" care într-o zi s-au dovedit atât de dotați încât părea că practic au suferit o transformare.

EFECTE ASUPRA COPIILOR

BĂIEȚII*

Toate instituțiile, tradițiile, legile, moravurile şi obiceiurile noastre stau mărturie pentru poziția privilegiată a bărbatului, către care sunt îndreptate şi de către care sunt menținute. Acestea pătrund până în camera copilului şi au o enormă influență asupra psihicului său. Deşi nu putem presupune o mare înțelegere din

* *Menschenkenntnis*, pp. 98-103.

partea copilului a acestor conexiuni sociale, copilul este sensibil la ele. Să luăm de exemplu cazul unui băiat care a reacționat printr-un vehement acces de furie la cererea de a îmbrăca haine de fată. Asemenea întâmplări ne oferă motive suficiente pentru a cerceta aceste conexiuni. Ceea ce ne conduce din nou, dintr-o altă perspectivă, la o altă considerație asupra luptei pentru putere.

Odată ce lupta pentru însemnătate a băiatului a ajuns la un anumit nivel, el va prefera să o apuce pe calea care pare garantată de privilegiile masculinității sale, pe care le vede peste tot. Educația familială din ziua de azi este foarte potrivită pentru susținerea luptei pentru putere şi, astfel, a înclinației spre a valoriza puternic privilegiile masculine şi a aspira la acestea. Motivul e acela că bărbatul, tatăl, se raportează de obicei la copil ca la un simbol al puterii. Prin al său du-te-vino misterios, el trezeşte interesul copilului mult mai mult decât o face mama.

Foarte curând, copilul observă rolul covârşitor pe care îl are tatăl; el dă tonul, rânduieşte, dirijează totul. Copilul vede cum toată lumea îi respectă ordinele şi cum mama se referă constant la el. În toate privințele, bărbatul îi apare copilului ca fiind cel puternic. Unor copii, tatăl le apare ca fiind atât de autoritar încât ei cred că orice spune el e sfânt şi, pentru a întări o afirmație, răspund adesea doar cu „Aşa a zis tata".

Chiar şi acolo unde influența tatălui nu este atât de evidentă, copiii vor avea impresia că tatăl este superior, fiindcă întreaga povară a familiei pare că stă pe umerii lui, în timp ce, de fapt, doar diviziunea muncii îi dă tatălui ocazia de a-şi folosi mai bine resursele.

Crescând, copilul nu are nevoie să citească deloc pe această temă. Chiar dacă nu ştie nimic despre aceste chestiuni, el va simți efectul faptului că bărbatul este

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

partea care aduce bani şi este privilegiată, chiar şi atunci când taţi şi mame cu capul pe umeri renunţă bucuroşi la aceste vechi privilegii tradiţionale în favoarea unor drepturi egale. Este extrem de dificil să i se explice unui copil că mama, care îndeplineşte activităţile domestice, este un partener cu drepturi egale cu ale tatălui.

Să ne imaginăm ce înseamnă pentru un băiat să vadă peste tot în faţa ochilor, încă din prima zi de viaţă, că bărbatul este prioritar. Deja de la naştere el este primit cu mult mai multă bucurie decât o fetiţă şi este sărbătorit ca un prinţ. Toată lumea ştie că, de cele mai multe ori, părinţii ar prefera să aibă băieţi. Băiatul simte la fiecare pas cum, ca progenitură masculină, este preferat şi considerat mai valoros. Diferite cuvinte care îi sunt adresate sau pe care le aude ocazional îi sugerează iar şi iar importanţa mai mare a rolului masculin.

Băiatul dă de superioritatea principiului masculin şi sub forma faptului că femeile care trăiesc sub acelaşi acoperiş cu el sunt folosite pentru muncile mai puţin apreciate şi că, în cele din urmă, femeile din mediul său nu sunt întotdeauna convinse de valoarea lor egală cu a bărbaţilor. Ele joacă de regulă un rol prezentat ca subordonat şi inferior.

Copilul trăieşte toate situaţiile ce decurg din această relaţie. Rezultatul constă în nenumărate imagini şi opinii despre esenţa femeii, din care ea în general iese prost. Dezvoltarea psihologică a băiatului capătă un tipar masculin. În lupta lui pentru putere, obiectivele sale ţin de trăsături şi atitudini aproape exclusiv masculine.

Din relaţiile de putere descrise reiese un fel de calitate masculină. Anumite trăsături de caracter care indică spre această sursă sunt considerate „masculine“, altele „feminine“, fără ca niciun fel de date elementare să justifice aceste aprecieri. Când comparăm băieţii şi fetele şi găsim o aparentă confirmare a acestei clasificări, nu putem vorbi de date naturale. Mai degrabă, observăm aceste fenomene la persoane care sunt deja legate de o anumită cadrare, al căror plan de viaţă, a căror linie directoare este deja îngustată de decizii de putere univoce. Aceste relaţii de putere le-au impus unor astfel de persoane locul în care ele trebuie să-şi caute dezvoltarea.

Astfel, distincţia între trăsăturile de caracter masculine şi femine nu este justificată. Vedem că ambele tipuri de trăsături pot servi cerinţelor luptei pentru putere, că se poate exercita puterea şi cu mijloace „feminine“ — de exemplu, prin obedienţă şi supunere. Prin avantajele de care se bucură un copil obedient, acesta ar putea progresa mult mai mult decât unul care nu este obedient, chiar dacă, în ambele cazuri, acţionează lupta pentru putere. Posibilitate de a înţelege o persoană este adesea îngreunată fiindcă lupta pentru putere, pentru a triumfa, recurge la cele mai variate trăsăturile de caracter.

Pe măsură ce băiatul creşte, însemnătatea masculinităţii sale devine aproape o datorie. Ambiţia sa, lupta lui pentru putere şi superioritate sunt unite definitiv, devin practic identice cu obligaţia faţă de masculinitate. Mulţi copii, în lupta lor pentru putere, nu sunt mulţumiţi doar să aibă conştiinţa masculinităţii. Vor întotdeauna să arate şi să demonstreze că sunt bărbaţi şi că, de aceea, trebuie să aibă privilegii. Pe de o parte, încearcă mereu să exceleze şi, făcând asta, îşi exagerează trăsăturile masculine de caracter; pe de altă parte, ei încearcă mereu să-şi demonstreze superioritatea în faţa mediului feminin, aşa cum o fac toţi tiranii, prin sfidare sau prin vicleşug, în funcţie de gradul de rezistenţă pe care îl întâmpină.